

SAJTÓANYAG

CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ

CSÍKSOMLYÓ, 2018. AUGUSZTUS 18.

KÖZREMŰKÖDIK A MAGYAR NEMZETI TÁNCEGYÜTTES ÉS ZENEKARA

MÉRFÖLDKŐ –

a Csíksomlyói passió előadásának jelentőségéről

A nagy próba, az igazság pillanata még előttünk áll! Azt érzem és remélem, hogy a Nemzeti Színházban az elmúlt öt évben végzett munkánk eredményeként a csíksomlyói nyeregben fog valóságossá válni, a maga tejjességében megnyilvánulni az általunk képviselt gondolat, miszerint a „Nemzeti Színház a nemzet színháza” – mondja Vidnyánszky Attila rendező Csíksomlyói passió nagyszabású szabadtéri előadásra készülve. Az előadás premierje 2017. március 10-én volt a Nemzeti Színházban, a Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti Táncszínház közös produkciójában. A csíksomlyói nyeregben 2018. augusztus 18-án látható a Passió.

– Az elmúlt öt évad, amelyet a Nemzeti Színház élén, arra is lehetőséget adott számunkra, hogy a különböző művészeti ágakat egyesítő totális színház eszménye jegyében olyan előadásokat hozzak létre, melyekben a költői és/vagy prózai szövegek verbális nyelve mellett egyenrangú szerepet játszik a tánc gesztusnyelve és a zene érzéki közegteremtő ereje – fogalmazott igazgatói pályázatában Vidnyánszky Attila.

– Ez a törekvésem több rendezésemben is tetten érhető, de talán a legekleatásabb módon a 2017 márciusában bemutatott Csíksomlyói passióban mutatkozik meg. Számomra nem volt kérdés, miért fontos, miért van létjogosultsága ma egy passiótörténetnek. Mint ahogy kezdettől fogva világos volt előttem, hogy az előadás igazán csak a csíksomlyói nyeregben teljesezhet ki. Azt érzem és remélem, hogy öt év munkájának eredményeként ott fog valóságossá válni, a maga tejjességében megnyilvánulni a „Nemzeti Színház a nemzet színháza” gondolat.

– A Csíksomlyói passió Nemzeti Színházbeli bemutatóját követő visszajelzések számomra azt bizonyították: ez a fajta totális színház nagyon is járható útja annak, hogy egy új, nekünk való színpadi nyelv szülessék. A Magyar Nemzeti Táncgyűttes ebben a produkcióban nemcsak a néptánc alapú koreográfiával volt jelen: az együttes szövegmondóként is fellépő tagjai tökéletes biztossággal találtak rá arra a nyelvállásra, amelyen az általunk fölhasznált 18. századi iskoladrámák íródtak, igazolva Kodálynak azt az állítását, hogy egy adott korban a népdal, a néptánc és a költészet nyelve nem választható szét egymástól.

– Ahhoz, hogy a népi dramatikus táncnyelv megújuljon, minden bizonnyal a koreográfus sem nélkülözheti a történetmesélésnek azt az eszköztárát, és azt a bátorságot sem, amellyel mi rendelkezünk, amikor például Szócs Géza kortárs költői átiratát a Berecz András által megszólaltatott vallásos népekekkel társítjuk össze.

– De a nagy próba, az igazság pillanata még előttünk áll! Több száz erdélyi énekes és táncos közreműködésével, több tízezres nézőközönség előtt adjuk elő a Passiót az összmagyarságnak az elmúlt három évtized alatt újra megszentelt kultusz helyén, a csíksomlyói nyeregben. Amióta ennek híre ment, egyre több határon inneni és túli településről kapunk meghívást, ami számomra azt jelzi, hogy a nemzetegyesítés spirituális aktusára immár a magyarság egészében föltámadt az igény.

– A 2018/19-es évadban a Csíksomlyói passióval nyolc állomásos turnéra indulunk vidéki és külhoni helyszíneken. A tervezett állomások: Esztergom, Kisvárd, Gyula, Marosvásárhely, Szatmárnémeti, Beregszász, Komárom és Magyarföld.

EGYÜTTMŰKÖDÉS

a Magyar Nemzeti Táncgyűttessel

A Nemzeti Színház kiemelkedő partnere, alkotótársa a Zsuráfszky Zoltán által vezetett Magyar Nemzeti Táncgyűttes (MNTE). A Csíksomlyói passió mellett meghatározó szereplői az MNTE táncosai és zenészei a Körhinta című előadásnak, valamint a 2018. március 9-én bemutatott Egri csillagoknak. Ezeket az előadásokat Zsuráfszky Zoltán koreográfusként, illetve társrendezőként is jegyzi. Zs. Vincze Zsuzsanna, az MNTE művészeti főmunkatársa pedig táncdramaturgként, jelmeztervezőként és néprajzi szakértőként vesz részt az alkotófolyamatban.

KÖLTŐI KÉPEK

Vidnyánszky Attila rendező

Jézus története egyetlen kifeszített pillanatba sűrítve. Barokk iskoladrámák és népdalok, kortárs költészet és a Biblia. Színház és tánc. Stílusok, műfajok harmóniája. A Csíksomlyói passió Vidnyánszky Attila értelmezésében.

Miért a Csíksomlyói passió és miért most?

– Mindig több téma foglalkoztat és érlelődik bennem – vannak, amelyek hosszú-hosszú évek óta –, mígnem azt érzem, hogy belevághatok. A hit kérdése számtalan rendezésemben megjelent már a pályám kezdete óta: Godot-ra várva, Gyilkosság a székesegyházban, Mesés férfiak szárnyakkal, Halotti pompa, de mondhatom a Vitéz lélek és a Johanna a máglyán előadásokat is a közelmúltból. Krisztus történetének színházi megfogalmazása régóta foglalkoztatott, és lassan összeállt a kép, hogyan is lehet ezt a témát megragadni. Ehhez a Csíksomlyói passió írott forrásai és hagyománya nagyszerű kiindulási pontot jelent.

Milyen mozaikokból állt össze ez a kép?

– A 18. századi ferences iskoladrámák jelentik a mozaik egyik darabját, az egyik forrást. De kerestem azt a nézőpontot is, ahonnan ez a történet a mából, a jelenből tud szólni. Ezt Szócs Géza Passió című szövegében találtam meg. Használunk bibliai idézeteket is, és nagyon fontos a népdalok, a vallásos népi énekek világa.

Nagyon különböző stílusú, funkciójú és korú szövegek ezek.

– Éppen ez benne az izgalmas. A csíksomlyói passiószövegekre a barokk burjánzása jellemző. Tanítási céllal készültek egykor, de egy passiójáték ennél is többet jelent: a játszó és a nézők együtt élik át Krisztus szenvedéseit. Szócs Géza soraiból a bibliai történetek szereplői és tanulságai a mából fogalmazódnak meg. A megváltásról a mai ember cinizmusával, iróniájával, értetlenségével beszélgeti Szócs a Biblia alakjait. Nagyon maiak ezek a nézőpontok és kérdésfelvetések. „Ha mindenki eljönne, még megmenthetnék” hangzik Mária Magdolna sikolyszerű kétségbeesése, hogy miért nem segítenek megakadályozni az iszonyatot mindazok, akiket Jézus meggyógyított, akikkel csodát tett. A halottaiból feltámasztott Lázár is arra hivatkozva marad inkább otthon, hogy ő még beteg, talán majd legközelebb... és mi tudjuk: nincs legközelebb. „Mielőtt a kakas kétszer megszólal, háromszor tagadsz meg engem” – mondta Jézus Péternek. És amikor valóban megtagadja Péter a Mestert, szinte eszét veszítve le akarja ölni az összes kakast, mert ha nincs kukorékolás, akkor árulás sincs. Ez nem a Biblia, a hívó logikája, hanem a posztmodern ember ravaszkodása és kételye. Pilátus is vállalja a szerepet, mert valakinek el kell ítélnie Jézust, hogy beteljesedhessen az írás – és amíg imádkozni fognak az emberek, mondja Szócs Pilátusa, a neve fennmarad.

Merre kalauzolja a nézőket a vándor szerepében Berecz András?

– Rendkívül gazdag a témával kapcsolatos népi örökségünk, amely Berecz Andrásan keresztül hitelesen szólal majd meg a színpadon. A népdalok, a népi énekek metaforikussága, a költői sűrítés, a képekben való fogalmazás lenyűgöző és magával ragadó. Tetten érhető ugyanis a népdalokban az a vágy, ahogyan az egyszerű ember megtalálja a magasabb rendű kifejezés eszközeit, amely kilép a reálisból, és tágabb dimenziókban, összefüggésekben láttat mindent. Amikor Jézust felszegezik a keresztfára, a népi ének szerint a vére nem ömlik, hanem cseppenként hullva rózsaszírommá válik, s ahol földet ér, rózsabokor nyílik... A próbák tétje, hogy megtaláljuk-e azt a kifejezésformát ehhez az előadáshoz, amely a „naturális” ábrázolás helyett költői képekben, jelekben, metaforákban láttatja Krisztus történetének eseményeit. A népi gondolkodásnak és kifejezésmódnak ez a jellegzetessége mára már idegen tőlünk, kommunikációnkban ennek már alig van nyoma. De vajon már nem is hat ránk? Vagy ha használjuk a színházban, csupán egzotikumként tekintünk rá? Vagy tudat alatt, a lélekben mégiscsak megérint bennünket?

Hogyan illeszthetők össze ezek a nagyon különböző mozaikok?

– Régen volt ennyire inspiráló és izgalmas egy próbafolyamat számomra, éppen azért, mert egyazon témát különböző módokon megfogalmazó „elemeket” kell harmóniába rendeznem. És akkor a szövegen túl még a táncról nem is beszélünk, amelynek nyelve, szabályrendszere, logikája egészen más, mint a színészi játéké! Mindhárom szövegforrásunk másfajta érzetet sűrít magába, másfajta gondolkodásmódot képvisel, és ebből következően másfajta színházi megoldásokat követel ki magának. A tradicionális passiószövegeket nem iskolázott színészek, hanem a Magyar Nemzeti Táncegyüttes tagjai mondják majd. Az ő szájukból sokkal hitelesebben szólnak ezek a mondatok, mintha az egyszerű falusi embert eljátszó színész mondaná azokat „népi hangvételen”. Szócs Géza kortárs sorai viszont a színészi játék mélységeivel kelnek igazán életre. Ám amíg Szócs mai szövege például a test keresztre feszítéséről realistább színpadi megoldások felé lök bennünket, addig a népi ének által keltett érzet sokkal inkább egy gyalultatlan deszkára durván felszegezett kenyér képét hívja elő bennem.

A passiók az ismert történetet az események láncolataként mondják el. Vidnyánszky Attilát általában nem ez a fajta lineáris történetmesélés jellemzi. Hogyan lesz most?

– A színpadi időben az „itt és most” a keresztút. Innen rugaszkodunk el az időben, és villanásokra megidézzük Jézus életének több fontos momentumát. Azt remélem, hogy a nézők egy végtelenbe kifeszített pillanat érzetét élhetik meg. És történik mindez a nagyszínpadra épített igen különleges díszletben, amely egyszerre pajta és templom, vagyis Jézus születésének helye és az Isten háza.

Kornya István

EGY ELVISELHETETLEN REMETE Berecz András – a vándor szerepében

A Csíksomlyói passió előadásába Berecz András visz izgalmas bizonytalanságot egy búcsújáró szerepében. A mesemondó a tőle megszokott, improvizációt sem nélkülöző előadásmódban foltozza össze a jeleneteket.

Bár a narrátor az előadott történetek klasszikus szereplője, ma mégis szokatlan jelenség a színpadon. Hogyan csöppen egy mesélő a Csíksomlyói passió előadásába?

– Volt ennek előzménye, hiszen Vidnyánszky Attila már rég meghívott a Nemzeti Színházba, sőt, a társulatba is. Úgy gondolta: itt a helye a mesének-népdalnak, így már harmadik éve megy a sorozatom a Nemzetiben. Amikor kért, hogy vegyek részt az előadásban, mondtam, vigyázzon, mert bennem semmi alázat nincs. Régóta vagyok a magam rendezője, én szerzem, amit elmondok, sőt, a színpadon újra formázom, igazodni én már nem tudok: elviselhetetlen remete vagyok, még végszavaim sincsenek. De hozzátettem: ha véletlenül Berecz Andrásként gondolt rám, akkor ammen. Kattant a csapda, mert azt mondta: nem is másként.

Pontosan hogy?

– Ezzel a párbeszéddel nagyjából meg is rajzoltam a helyemet a darabban. Krisztus lába nyomát kereső vándor vagyok, az az ember, aki az eseményekre hol énekel, hol mesével reagál. Kicsit úgy, mint a görög drámákban a kórus, amely valamelyik szereplő nevében beszél, vagy kívülállóként a véleményét mondja el az eseményekről, máskor a cselekményt énekel meg, ami a kihagyott szakaszokat összefoltozza. Így tehát a szabadságom is megvan, miközben az a felület sem kicsi, amihez igazodnom kell. Előfordulhat, hogy mögöttem Jézust éppen a didergető magány kínozza, a tanítványok elaludtak – én pedig vágom a kenyeret lerúgott bakancsokkal. Vagy esetleg éppen engem is elnyom a fáradtság. Ez a felállás érdekes párhuzamokra ad lehetőséget, lássuk, mit követel majd a dráma. Ez most még alakul. Énekeimnél, meséimnél fogva ugyan mai ember vagyok, de egy kicsit csíki búcsús ember is vagyok, aki bűneit viszi fel a Jézus hágóján. Fel a hegytetőre, ahol énekelve, imádkozva, Jézus keresztútján elmélkedve szabadulni akar tőlük. Ezt bárki átélheti, aki Csíksomlyóra megy, akár pünkösdkor, akár más ünnepen.

Hogyan találkozott először ezekkel a szövegekkel?

– Annak idején Kerényi Imre rendezésében láttam-hallottam, csodáltam meg először. A barokk kori verselés mögött a csíki tájnyelv, s az ördögök ürügyén a csillogó humor, figurás jókedv nyugodott le főleg, amellet, hogy a megrendítő történet nem csorbult semmit. Ez a Nemzeti színházbéli előadás más milyennek ígérkezik, más szövegeket használ, például Szócs Gézáét is,

habár persze a Csíksomlyói passió drámákból indul ki, és oda is jut vissza. Közben még a világ is nagyon megváltozott, más, korábban nem ismert jelentések tapadnak majd minden szóhoz.

Gondolom, a mostani előadásra készülve alaposabban is megismerkedett a szövegekkel...

– Több passió-drámát is elolvastam, de szerettem volna elmenni a csíksomlyói ferences könyvtárba is, saját szememmel látni ezeket az írásokat. Ez sajnos nem sikerült, mert egy hegyi séta után, hirtelen jött felindulásból, sáros cipővel kopogtattam be. A perjel úr nem értette, hogy lehet az utcáról ilyesmivel bekopogtatni. Azt hittem, látszik rajtam, hogy igazán érdekel a dolog... Ő azonban azt mondta, ez azért nem így megy ám, írjak kérvényt. Nem írtam kérvényt, de ha egyszer még erőm lesz, biztosan megteszem, mert érdekel a friss találkozás egy-egy művel, amikor szinte látom az alkotó arcát, hallom a szuszogását, és nem áll a szöveg és énközém se kiadó, se tudós, se irodalmár.

Látott már passiót a csíksomlyói hegyen?

– Nem láttam, de tudom, hogy helyi szereplőkkel elő szokták adni Krisztus szenvedéstörténetét. Ellenben a '80-as évek elejétől sok pünkösdi búcsún jártam ott. Akkoriban szinte annyi megfigyelő volt, mint ahány búcsújáró. A nehézsége, a hősiessége is megvolt ezeknek az utaknak, de nekem ezek máig is szép emlékek.

Milyen karaktereket szült a magyar fantázia a bibliai figurák nyomán?

– A magyar ember mondanivalója nem egyenletes a Bibliáról, vannak olyan részei, amikről nincsenek meséink, és vannak olyanok, amikből feltűnően sok dal, legenda született. Ilyen például Szent Péter árulása. Az, hogy ő háromszor megtagadta mesterét, jó ürügy volt arra, hogy ami mesemondóinknak az árulásról eszébe jutott, azt mind az ő nyakába varrják. Ezen a ponton szinte kivirágzik a mesemondók fantáziája. A menekülő szent család is nagy lombú mesefává nőtt.

Hogy tud működni a színházban az a kötetlenség, amellyel ön jön a darabba?

– A biztos kézben tartott bizonytalanság, a medreiben fickándoó rögtönzés jól tehet egy előadásnak, feszültséget teremt, és feszültséget old. Sok hasznú adomány és vívmány. Nincs miért aggódnom: jó kollégákkal van dolgom. Láttam már az első próbán. A magam szövegeivel, énekeivel szinte kész vagyok már, van olyan ének és mese is, amit vagy 25-30 éve hurcolok magamban, és csak most jött el az ő ideje, a passió szövegkörnyezete adja meg az igazi értelmét.

Nem tudja és nem is akarja megjátszani magát. Búcsújáró vándorként a személyes hitét viszi fel a színpadra?

– Igen, a hitemet. Nekem az egyik legmegrázóbb jelenet, amit eddig láttam, az volt, amikor Mária Magdolna elszaladt Lázárhoz, hogy siessen, igazolja Jézust, mielőtt megfeszítik. Lázár viszont kifogásokat keres: ő még beteg, nem mehet sehová, gyógyulnia kell... azt mondták az orvosok. És valóban: a kereszt alatt ki veszi észre a tátongó úrt? Hát hol vannak azok, akikkel Jézus jól tett? Hol vannak a meggyógyult bélpoklosok, hol vannak, akiket feltámasztott, és a többiek? Nehéz lesz megilletődöttség nélkül a színpadon is! Nem tudom, hogy kell ilyenkor józannak maradni... Hát mégsem lehetek egészen Berecz András!

Sashegyi Zsófia

Az interjú a Nemzeti Magazin 2017 február-márciusi számában jelent meg.

https://nemzetiszinhas.hu/uploads/files/folyoirat/nm_IV_6.pdf

CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ

18. századi ferences iskoladramák és Szócs Géza Passió című műve alapján

Vándor: **Berecz András m.v.** | Mária: **Tóth Augustza** | Mária Magdolna: **Barta Ágnes**
 Krisztus: **Berettyán Nándor** | Péter apostol: **Rátóti Zoltán** | Júdás apostol: **Rácz József**
 Pilátus: **Olt Tamás** | Pilátus felesége: **Vas Judit Gigi m.v.** | Annás főpap: **Schnell Ádám**
 Zsibárus: **Farkas Dénes** | Jeruzsálemi: **Tóth László** | Barabás: **Bordás Roland**
 Tanítvány: **Berettyán Sándor** | Lázár: **Kiss Péter Balázs e.h.**
 Pilátus fia: **Horváth Mátyás/Fülöp Tamás** | Gyermek Jézus: **Haszon Ákos/Vida Bálint**

Közreműködik a Magyar Nemzeti Táncegyüttes:

Deus Pater: Benedek Attila | *Ráfáel arkangyal:* Csicsmann Dániel
Gábel arkangyal: Barka Dávid | *Hit:* Kovács Gábor | *Halál:* Tókos Attila | *Első ördög:* Fekete Bence
Második ördög: Juhász Sándor *Szeretet:* Rab Edina | *Fájdalom:* Tóth Melánia
Irgalmasság: Zsuráfszky Lilla | *Igazságosság:* Orbán Amanda
Bizonyságtétel és Veronika: Oltárczy Mária | *Bölcsesség:* Rencz Norbert
Ártatlanság: Molnár Sarolta | *Ádám:* Kerepesi Zoltán | *Noé:* Bordás Barna
Ábrahám: Valach Gábor | *Dávid király:* Szeverényi Barnabás
Első katona és pásztor: Hajdú Flórián | *Második katona:* Takács Gábor
Erősség: Juhász Zsombor | *Mértékletesség:* Payer Dóra | *Állhatatosság:* Sánta-Bíró Anna
 valamint az együttes összes táncosa

Zenészek:

Papp István Gázsa (prímás) | Szabó Dániel (cimbalom, gardon) | Takács Ádám (*hegedű*)
 D. Tóth Sándor (brácsa, dob) | Csávás Attila (klarinét, furulya) | Lieber Róbert (*bőgő*)

Díszlettervező: Székely László | Jelmeztervező: Bianca Imelda Jeremias
 Dramaturg: Szász Zsolt, Kulcsár Edit | Szakértő: Medgyesy S. Norbert
 A vándor énekeit és meséit feldolgozta és összeállította: Berecz András
 Néprajzi szakértő, táncdramaturg: Zs. Vincze Zsuzsa m.v. | Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Koreográfus: Zsuráfszky Zoltán

(a Magyar Nemzeti Táncegyüttes művészeti vezetője)

Rendező: Vidnyánszky Attila

Premier: 2017. március 10. – 19 óra • Nagyszínpad

MAGYAR NEMZETI TÁNCEGYÜTTES
 MŰVÉSZETI VEZETŐ: ZSURÁFSZKY ZOLTÁN

CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ

